

سخن سردبیر

علیرضا عصاره

استاد دانشگاه شهید رجایی، تهران، ایران.
Alireza_assareh@sru.ac.ir

انتشار دومین شماره از مجله «مطالعات برنامه درسی در تربیت و بالندگی معلم» را به جامعه علمی، پژوهشگران حوزه مطالعات برنامه درسی در تربیت و بالندگی معلم و تمامی کنشگران عرصه تعلیم و تربیت تقدیم می‌کنیم. این مجله، برآمده از رسالت علمی و اجتماعی انجمن مطالعات برنامه درسی ایران است و بر آن است که بستری برای بازاندیشی انتقادی، گفت‌وگوهای نظری و عرضه یافته‌های پژوهشی روزآمد در حوزه برنامه درسی تربیت و بالندگی معلم فراهم آورد. شماره پیش رو، تلاشی دیگر در جهت گشودن افق‌های تازه در فهم تربیت معلم، هویت حرفه‌ای و کیفیت تجربه‌های آموزشی است؛ عرصه‌ای که امروز بیش از هر زمان دیگری نیازمند بازاندیشی عمیق و چندسویه است. این شماره با شش مقاله علمی منتشر می‌شود که هر یک از زاویه‌ای خاص به بازشناسی و بازتعریف ابعاد تربیت معلم پرداخته‌اند و در مجموع، تصویری چندبعدی از مهم‌ترین چالش‌ها، نیازها و ظرفیت‌های این حوزه به دست می‌دهند.

نخستین مقاله با عنوان «تفکر مادرانه: رهیافتی وجودی برای الهام‌بخشی شهامت اخلاقی در تدریس» با طرح مفهومی تازه، به بازخوانی «تفکر مادرانه» به‌عنوان ظرفیتی اخلاقی-عاطفی در تربیت معلم می‌پردازد. این مقاله نشان می‌دهد که چگونه می‌توان با تکیه بر مؤلفه‌های این نوع تفکر، چارچوبی اخلاقی برای بازسازی نقش معلمان در مواجهه با بحران مراقبت در آموزش ایجاد کرد. بدین‌سان، بحثی بنیادین درباره هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی و پداگوژی اخلاق در تدریس گشوده می‌شود که می‌تواند به غنای نظریه‌پردازی در این حوزه بینجامد.

مقاله دوم با عنوان «واکاوی انتقادی پژوهش‌های مرتبط با هویت حرفه‌ای معلم بر اساس رویکرد فرامطالعه» به ارزیابی و تحلیل نقادانه انبوه پژوهش‌های موجود در این حوزه پرداخته و افق‌های تازه‌ای را برای پژوهش‌های آینده در این زمینه ترسیم می‌کند. اهمیت این مقاله در آن است که با روش‌شناسی فرامطالعه، هم نقاط قوت و هم خلأهای موجود در بدنه پژوهشی هویت حرفه‌ای معلمان را آشکار می‌سازد و به‌گونه‌ای راهبردی به ترسیم نقشه مسیر تحقیقات آتی کمک می‌کند.

سومین مقاله، با نگاهی پدیدارشناسانه، به تجارب زیسته معلمان دوره ابتدایی شهر اهواز از صبوری در فرایند آموزش و یادگیری دانش‌آموزان می‌پردازد. صبوری به‌عنوان یک فضیلت پداگوژیک، کمتر به‌طور مستقیم مورد واکاوی علمی قرار گرفته است. این پژوهش می‌کوشد نشان دهد که صبوری معلمان نه صرفاً یک ویژگی فردی، بلکه ظرفیتی حرفه‌ای و تربیتی است که می‌تواند در کیفیت یادگیری دانش‌آموزان نقشی تعیین‌کننده ایفا کند.

چهارمین مقاله با عنوان «چالش‌های نومعلمان در کلاس‌های درس: واکاوی تجارب زیسته»، به تجربه‌های نوافراغت‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان در ورود به عرصه واقعی معلمی می‌پردازد. این مقاله، تصویری دقیق و مستند از شکاف میان برنامه درسی رسمی تربیت معلم و تجربه زیسته نومعلمان ارائه می‌دهد و ضرورت بازاندیشی در طراحی و اجرای برنامه‌های تربیت معلم را برجسته می‌سازد.

در پنجمین مقاله، با رویکردی تلفیقی، موضوع «شناسایی مؤلفه‌های مغفول در برنامه درسی رشته علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان و ارائه مدل مفهومی» مورد توجه قرار گرفته است. پژوهش حاضر با بررسی سه سطح برنامه درسی «قصده شده»، «اجرا شده» و «کسب شده»، تلاش می‌کند تصویری نسبتاً جامع از آنچه در برنامه درسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان مغفول مانده، ترسیم کند. این مقاله نه تنها به نقد وضعیت موجود می‌پردازد، بلکه با ارائه چارچوب مفهومی، امکان جهت‌دهی بهتر به برنامه‌ریزی درسی آینده تربیت معلم را فراهم می‌سازد.

آخرین مقاله این شماره، با رویکردی نوگرایانه، به «طراحی الگوی توسعه حرفه‌ای معلمان مبتنی بر فناوری‌های دیجیتال» اختصاص دارد. در جهانی که فناوری‌های دیجیتال هر روزه ابعاد تازه‌ای از زندگی آموزشی و اجتماعی را دربر می‌گیرند، این مقاله الگویی برای پیوند میان توسعه حرفه‌ای معلمان و ظرفیت‌های فناورانه ارائه می‌کند. اهمیت این مقاله در آن است که توسعه حرفه‌ای را نه صرفاً در قالب مهارت‌های سنتی، بلکه در پیوند با تحولات فناورانه و اقتضائات جامعه دیجیتال بازتعریف می‌کند.

مجموعه مقالات این شماره، هرچند از منظرهای متفاوت به موضوع پرداخته‌اند، اما در یک نکته اساسی هم‌داستان‌اند: ضرورت بازاندیشی بنیادین در برنامه‌های درسی تربیت و بالندگی معلم، به‌مثابه مهم‌ترین رکن تحول آموزشی در ایران. تربیت معلم، عرصه‌ای است که در آن اخلاق، هویت، تجربه، برنامه درسی و فناوری به هم می‌پیوندند و کیفیت نظام آموزشی را رقم می‌زنند. این شماره تلاش دارد تا با گردآوری این مباحث متنوع، گامی هرچند کوچک در مسیر گشودن چشم‌اندازهای تازه برای پژوهش و عمل تربیتی بردارد.